

Skupinsko delo

BAROK

*GEORG FRIEDRICH
HÄNDEL*

1. UVOD

Händel ni bil samo skladatelj, ampak tudi čembalist, organist in dirigent. Sprva se je posvečal predvsem operi, potem pa se je specializiral za orgelsko glasbo, njegova dela so tako skoraj postala cerkvena zaščitna glasba. Njegovo najbolj znano delo je oratorij *Mesija*. Veliko sodobnikov je zapustilo pričevanja o Händlovem življenju. Bil je krepak moški z velikanskim tekom, nagle jeze in neučakan, vendar tudi duhovit. Nikoli se ni oženil, in čeprav je bil družaben človek s številnimi prijatelji marsičesa ne vemo o njegovih osebnih razmerjih. Händla niso nikoli videvali z ženskami in ko so ga povprašali zakaj ne mara ženske družbe, jim je odvrnil da preprosto nima časa.

2. OPIS OBDOBJA

Vse kar je v glasbi prinesla renesansa, je v 17. in v prvi polovici 18. stoletja dobilo nove značilnosti: veličastje, razkošno oblikovanje in številno okrasje. To umetniško obdobje imenujemo barok. Beseda barok je portugalskega izvora in pomeni nepravilen biser. Z njo so poudarili izumetničenost, ki je zamenjala jasne renesančne oblike. Veličastje so poudarjali mogočni pevski zbori, instrumentalne skupine in zlasti orkestri. Okrasje pa je izstopalo v virtuosnih solističnih melodijah, ki so jih izvajali pevci ali instrumentalisti. Najznačilnejše glasbene oblike v baroku so bile:

a) Opera

Opera je bila posebno priljubljena v baroku. Značilno je bilo baročno razkošje, ki se je razkazovala v zunanji in notranji opremi gledališč, sceni, kostumih, glasbi in dramski igri. Petje je bilo virtuosno in obogateno s koloraturami, kar pomeni, da so bila zanj značilna zaporedja okrašenih, drobnih tonov, ki so se nizala v višine in nižine. Operne predstave so se sprva pojavile v italijanskih mestih, namenjene pa so bile predvsem plemstvu in bogatim meščanom. Skupaj z operami so se proslavili njihovi skladatelji, ki so v tistih časih službovali na bogatih dvorih in v cerkvah. Kasneje se je vse bolj preraščalo razkošno umetniško petje, pevski glasovi so izstopali, vsebina opernega dela je bila v ozadju, kar pripelje do prenove opere, za kar je imel največ zaslug Gluck.

b) Oratorij in kantata

Oratorij in kantata sta doživela razcvet na področju vokalno-instrumentalne glasbe. Za oratorij je značilno da ima nabožno, kantata pa posvetno dramsko besedilo, ki ga izvajajo pevci solisti, zbori in orkestri. Podobna sta operi, le da sta brez dramskega in scenskega dela.

c) Sonata

Sonate so izoblikovali za solistična glasbila, spremljavo so igrali na čembalu, orglah ali lutnji. Sonata je sestavljena iz štirih stavkov.

d) Suita

To je zaporedje plesnih stavkov, izvajajo jo posamezni instrumenti, instrumentalne skupine in orkestri.

e) Koncert

Skladatelj Corelli se je proslavil z obliko imenovano koncert. Ime izvira iz italijanske besede tekrovati, v tej glasbeni obliki se izmenjujejo posamezni instrumenti ali manjše instrumentalne skupine z orkestrom; tako pride do vtisa, da gre za tekmovanje. Koncerti imajo več stavkov.

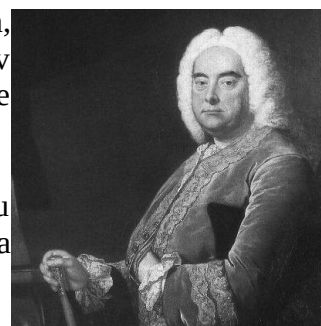
f) Madrigal

V baroku je naraščalo zanimanje za instrumentalno muziciranje, prav tako so izpopolnjevali različne instrumente, npr. orgle, godala (Stradivari) in različne predhodnike klavirja, kar je spodbujalo skladatelje, da so ustvarjali glasbene oblike za instrumente in orkester.

Največja ustvarjalca baroka sta bila Georg Friederich Händel in Johann Sebastian Bach.

3. ŽIVLJENJEPIS SKLADATELJA

Georg Friedrich Händel, eden največjih skladateljev baročnega časa, se je rodil 23. februarja leta 1685 v nemškem mestu Halle. Njegov oče Georg, spoštovan brivec in kirurg, je bil star 63 let, ko mu je njegova druga žena Dorothea Taust rodila sina.

Kljub temu, da ga oče k temu ni spodbujal, je mladi Händel kmalu pokazal izrazito zanimanje za glasbo. Oče je mislil, da je pravniška poklicna pot donosnejša in zanesljivejša.

Kot je Händel kasneje povedal svojemu prvemu življenjepiscu, mu oče ni dovolil, da bi se približal kakšnemu glasbilu. Toda mladi Händel se je znašel in na podstrešje pretihotapil klavikord in na njem skrivaj vadil. Ko je bil še otrok, so ga nekoč odpeljali na bližnji dvor vojvode Saško-Weissenfelškega. Tam ga je vojvoda slišal igrati in svetoval njegovemu očetu, naj ga da resno učiti. To nalogo je dobil F. W. Zachow, organist v cerkvi Ljube Gospe v Halleju. Pri njem je Händel spoznal osnove kompozicijske tehnike.

Po očetovi smrti, leta 1697, je Händel nadaljeval študij prava, ampak s sedemnajstimi leti je bil že sijajen organist in čembalist ter avtor precejšnega števila skladb. Ko se je leta 1702 vpisal na univerzo v Halleju, so ga hkrati postavili za organista v mestni stolnici. S skladateljem Tellemannom, ki je tudi v tistem času študiral na tamkajšnji univerzi, sta postala dobra prijatelja.

Le leto dni po vpisu na univerzo je opustil študij prava in se iz Halleja preselil v živahno trgovsko mesto Hamburg. Hamburg je bilo svobodno mesto brez vladarja in imelo je javno operno hišo. Händel se je preživljal z igranjem in poučevanjem v opernem orkestru. Največji prijatelj je bil z Reinhardom Keiserjem (skladateljem in dirigentom v Operi) in Johannom Matthesonom. Mattheson je Händla opisal kot slabega melodika, ki je pisal razvlečene arije in neskončne kantate, vendar je dobro obvladal harmonijo in kontrapunkt. Kasneje je dodal, da je po značaju močan in neodvisen, in da ima "naraven občutek za prikrit humor". Oba sta se potegovala za službo organista v bližnjem Lübecku vendar ju je po obisku tega mesta minila želja po službi, saj je bil pogoj poroka z nemikavno hčerjo organista Buxtehudeja.

Po vrnitvi v Hamburg je začel pisati svojo prvo opero z naslovom *Almira*. Leta 1705 je ob prvi izvedbi naletela na navdušen sprejem. Druga in tretja opera sta bili manj uspešni. Tretja je bila celo predolga in jo je bilo treba razdeliti na dve z naslovoma *Florindo* in *Daphne*.

Jeseni 1706 je prišel v Firence in kmalu potem odpotoval v Rim. Tam je hitro dobil pomembne prijatelje med rimskimi aristokrati. Ko se je širila njegova slava, so ga vabili v vsa večja glasbena središča v Italiji. Konec leta 1709 je obiskal Benetke, kjer je njegova opera *Agrippina* naletela na veliko navdušenje. Izvedli so jo kar sedemindvajsetkrat.

Ko se je leta 1710 poslovil od Italije, je odšel v Hannover za glasbenega vodjo na dvor volilnega kneza. Preden je sprejel to delo je dobil 12-mesečni dopust za obisk Londona. V Londonu se je posvetil predvsem operi. Njegovo prvo delo tam, *Rinaldo* je bila uspešnica. Händel je za čembalom dirigiral vse predstave in poslušalstvo je bilo navdušeno nad njegovo briljantno igro. Londonska operna sezona se je končala junija in Händel je odhitel nazaj v Nemčijo. Po petnajstih mesecih se je vrnil v London in se tam želel za stalno naseliti. Kraljica Ana je umrla avgusta leta 1714, za njo pa je prestol zasedel Jurij I., hannovrski volilni knez. Po neki anekdoti naj bi skladatelj napisal *Glasbo na vodi* zato, da bi pomiril vladarja, ki je med prireditvijo na reki Temzi nenadoma zaslišal serenado sosednje ladje. V resnici pa je najbrž vladar Händlu podvojil plačo in ta je napisal *Glasbo na vodi*.

Čeprav so pogosto uprizarjali opere, pa dotlej v Londonu ni bilo stalnega opernega središča. Razprave bogatih pokroviteljev umetnosti so pripeljale do ustanovitve Kraljevske glasbene akademije. Pokrovitelj je bil kralj, podpiralo pa jo je veliko vodilnih plemičev, med njimi tudi Burlington. Händel je dobil mesto glasbenega direktorja. Vendar s Kraljevsko glasbeno akademijo ni šlo vse gladko, poleti 1728 ji je zmanjkalo denarja. Händel si je še vedno želel, da bi uprizarjali njegove opere, zato je sklenil pogodbo z nekdanjim ravnateljem operne hiše in ta mu je za pet let prepustil Kraljevo gledališče. Malo pred letom 1737 je Händla zadelo nekaj, kar bi lahko bila kap ali pa hud revmatičen napad. Deloma ohromel je odpotoval v aachenske toplice. Kmalu je okreval in čez dva tedna je že pisal novo opero. Zadnje Händlove opere, uprizorjene v sezoni 1740-41, so povsem propadle in tedaj se je umaknil z opernega odra. Zelo prav mu je prišlo vabilo iz Dublina kamor so ga povabili, da bi pripravil več nastopov. Izbral si je nabožno snov: Mesijev prihod. Višek njegovega potovanja v Dublin je bil trinajstega aprila 1742 s krstno izvedbo *Mesije*. Popolnoma je opustil opero in skoraj vse svoje moči uperil v organizacijo oratorijske sezone vsako leto v postnem času v Covent Gardnu. *Mesija* je postal v Londonu priljubljen šele leta 1750, ko ga je Händel začel izvajati v dobrodelne namene.

V letih 1747-48 je vsako poletje napisal po dva oratorija. Zadnja dva *Salomon* in *Suzana* sodita med njegova najboljša dela. Leta 1748 so podpisali aachenski mir, s kateri je bila potrjena vladavina Marije Terezije na avstro-ogrskem prestolu. Händla so povabili, naj napiše glasbo, primerno za spremljavo ognjemeta – *Glasbo za kraljevski ognjemet*.

Leta 1751 mu je začel pešati vid. V oratorij *Jefte* je zapisal, da mora opustiti delo, in sicer ravno na mestu, kjer zbor poje "Kako mračni, o Gospod, so tvoji ukazi, vsi skriti pogledu smrtnikov." Vendar je *Jefteja* dokončal, krstna izvedba je bila naslednje leto.

Leta 1759 je bil še zmožen pripraviti oratorijsko sezono, vendar je bil vedno slabšega zdravja. Pet dni po koncu sezone v aprilu, je svoji oporoki pripisal zadnji dostavek, v katerem je izrazil željo, naj ga pokopljejo v Westminsterki opatiji. Čez tri dni je umrl.

4. DELA

1.1. Mesija

Händel je *Mesija* zasnoval na zgodbi o Kristusu kot jo pripoveduje Sveto pismo. Libreto (besedilo) je dobil julija leta 1741 po ponesrečeni operni sezoni. Po propadu njegovih zadnjih dveh oper se je Händel preusmeril v drugačne glasbene vode, zato je sploh nastal *Mesija*.

1.2. Suite

Glasba za kraljevi ognjemet:

Naročena je bila za Hannoverjska kralja. Napisana je bila ob doseženem aachenskim miru. Bil je zelo obiskan dogodek in suite je doživela zelo velik uspeh. Partitura te suite: 24 ob, 12 fagotov, en kontrafagot, 9 trobent, 9 rogov, 3 pari pavk in mali bobni. Bila je velika suite v francoskem slogu (punktirani ritmi in živahni allegro na način fuge). Gonilni ritem daje vtis vojaške briljance. Ta slog je bil priljubljen že na domu Ludvika XIV.

Uvodno razpoloženje se spremeni, ko vdre vanj živahna *bourrée*, ki prinese nekoliko olajšanja. Za njim je razpoloženski del *la paix* (je sredina suite, pomeni mir), ponovi se ubranost oboj, pričara zgovorno podobo miru. Po miru je na vrsti *la réjouissance* (veselje) – to pa je iskriv allegro trobente, pihala in godala; mali bobni obogatijo glasbeno tkivo in napovejo trušč ognjemeta. Na vrsti je *menuet in trio* (veličastna skladba, kjer mali bobni poudarjajo poltone vse suite. Zmagoslavna ponovitev prve melodije prekipeva od samozavesti in pripelje suito do konca, preden se začne ognjemet.

Glasba na vodi:

Bila je zložena in prirejena za večerni koncert na reki Temzi. Tudi ta je bila naročena za Hannoverjska kralja. Glasbo je napisal za kraljevo slavlje na reki. Še vedno se ni našla izvorna partitura. V njej pa so godala, fagoti, Suite je v F-duru in obsega 10 stavkov. Začne se zelo veličastno, uverture so v francoskem slogu (naprej počasno, potem hitro). Svečano razpoloženje se nadaljuje v *adagio e staccato* (počasna pasaža s solom in spremljavo godal). Ubranost postavi na glavo *horen pipe* (allegro, ki pospeši tempo). Na vrst je *andante*, ki mu sledi *jigo* (rogovi v ospredju). Občutek miru ohrani plesni stavek *air*. Zadnji stavek *gavotte* v d-molu se ne ujema z ostalimi deli in je bil morda mišljen kot druga možnost za pasažo *aldante*.

1.3. Opere

Operam je Händel posvetil pomemben del svoje glasbene ustvarjalnosti. V sredini 17. stoletja so opere v Londonu prepovedali. Zaradi Händlovega osebnega in umetniškega vpliva pa je postala. London je postal operno središče. Skladal je predvsem italijanske opere. Te opere so razvijali italijanski mojstri. To so bile zgodbe iz zgodovine in mitologije. V operi je bila je bila simfonija. To je bila uverture iz treh ali štirih stavkov. V operi so bili spektakularni elementi vendar pa je bila brez pravih zborovskih prizorov. Glasba je italijanska, petje pa je deklamacijsko. Vodilna dama je bila *primadonna*, ki je pela sopran. Vodilni moški pa je bil *primouomo*. Ti so bili ponavadi kastrati. V operah je bilo cirkuško ozračje. Poslušalci so jedli, klepetali, kartali, hodili ven in noter ter dvorili. Nekateri so na oder metali pomaranče. V tistem času je bilo opera kulturno dogajanje in družabna prireditvev. Händel je z velikimi

skladatelj napisal štiri opere. Med njimi so bile *Rodrigo* (1706, Firenze) in *Agrippino* (1709, Benetke), ki je doživel velik uspeh. Leta 1711 je napisal opero *Rinaldo*, ki vsebuje motiv iz križarskih vojn. Ustvaril pa je tudi še številne druge opere : *Il pastor fido*, *Tesea*, *Radamista*, *Ottome*, *Giulio Cesare inegito*, *Rodelinda*, *Tamerlana*, *Alessandro Admeto*, *Siroe*, *Tolomejo*, *Lotorijo*, *Partenope*, *Poro*, *Ezijo*, *Sosambre*, *Kserkses*, njegova zadnja operna uspešnica pa je bila *Alcina*.

1.4. Oratoriji

Händel jih je začel pisati, ko je zanimanje za italijansko opero upadlo. Najbolj znani Händlovi oratoriji so *Esther*, *Deborah* in *Mesija*.

1.5. Koncerti

Conncerti grossi:

Napisan je bil po italijanskem zgledu. V njem je 12 koncertov, v katerih se kaže njegova izvirnost in znanje.

Orgelski koncerti:

Orgelski koncerti so bili prvi, s katerimi so predstavili angleški oratorij. Ti koncerti so zelo kakovostni in očarljivi.

Oda za god svete Cecilije

Navdih je dobil pri Purcellu. Oda je kratko in očarljivo delo, v katerem tako arije kot zbori izražajo nepretrgoma pretanjene, zapeljive in lepe glasbene misli.

Aleksand

Napisal g
je za solis
so enako c

5. KAZ

6. VIR

Konte B.:

beno delo
ku. V odi